

Газет 2001-й исан
ноябрдилай акъатзава

Эренлардин СЕС

РД - дин Докъузпара райондин общественно-политический газет.
Общественно-политическая газета Докузпаринского района РД.

№31 (805) 2-Август, арбе, 2017-йис. Почтамтгдай зур йисан къимет - 226 манат

«Шарвили» эпосдин суварик

(Репортаж)

29-июлдиз къадим Ахцегърин хуьре, 18-сеферда яз, лезгийрин къагъриманвилидин эпосдин игит «Шарвилидин» ватанда нубатдин шадвилер къиле фена. Пакаман къилияй, адет хъанвайвал, Гъурун къам лугъудай чкадал «Ахцегъ» ва «Докъузпара» районрин муниципальный тешкилатрин къилери республикадин меркездай ва маса чкайрай хкъезвай играми мугъманар гуьзетзавай. Са арадилай агъадихъай къизил улакьрин са циргъ пайда хъана. Гъа инал «Шарвили» эпосдин сувар тухуник къил кутур играми мугъманар музыкадин шад авазралди ва къуьлералди къаршиламишна. Абурун жергеда, «Шарвили» сувар къиле тухунин рекъай председатель Имам Яралиев, РД-дин Халкъдин Собраниедин председателдин заместитель С.Исаков, Къиблепатан территориальный округдай РД-дин Къили тамам ихтиярар ганвай векил Энрик Муслимов ва маса багъа рухвар къаршиламишна. Абурун вилик фуни къел эцигуналди, къабулна. Дерета зуьрнедин ва далдамдин къати ванер гъатна. Мугъманар къуьлерин деминик экечина. Чкадин жегъилри балкъанраллаз чамарар тешкилна. Ахпа машинрин котедж Ахцегъиз рекъе гъатна. «Шарвили» эпосдин

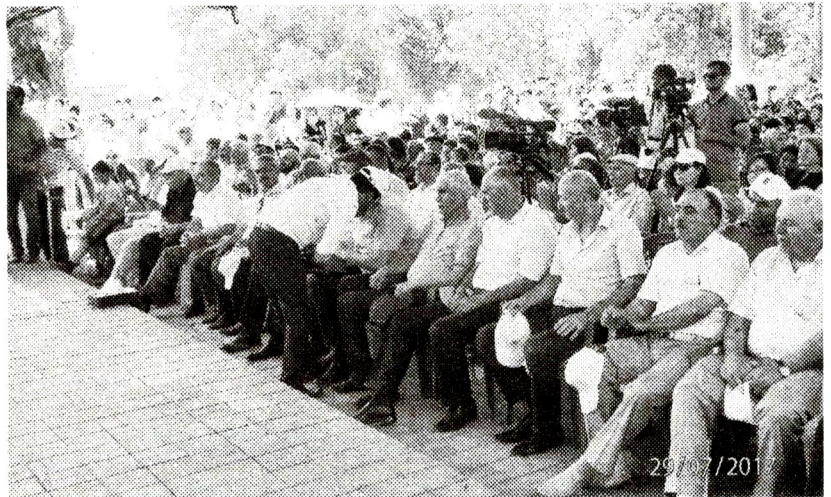

суварик иштиракиз Табасаран, Агъул, Мегъарамдхуьр, Къурагъ райондай ва маса чкайрай художественный коллективрин гъевескар артистар ва мугъманар атанвай. Районрай атанвайбуруз къилдин-къилдин майданар тешкилдай къулайвал ганвай. Гъар са майдандал манийрин ва музыкадин сесер алай. Райцентрда республикадин районрай атанвай мугъманри чпин кимер тешкилнавай. Гъар са райондин векилри чпин майданра къадим экспонатрив чка къаз тунвай. Манидарри, ашукъри манияр

тамарзавай, къуьлер ийизвай. Сятдин цуадаз В.Эмирован тварунихъ галай паркуна мугъманар санал къат хъхъана. 18-сеферда къиле тухузвай милли эпосдин шадвилидин сувар «Ахцегъ район» муниципальный тешкилатдин Къил Осман Абдулкеримова ачухна, ада чкадин агъалийриз, шадвилерик иштиракиз хтанвай мугъманриз Дагъустандин халкъарин дуствал мягъкемарзавай сувар мубаракна. «Шарвили» сувар

кьиле тухунни рекъяй тешкиллувилин комитетдин председатель Имам Музамудинович Яралиева лайихлу лезгийрив кьиметлу пишкешар агакьарна. ИкI, лезги хва, Европадин чемпионвилин тIвар къазанмишай Д.Куругълиеваз Дербент шегьерда пуд кIвалин квартира ва «Ахцегь район» МО-дин Кьил О.Абдулкеримова «Тайота» маркадин къезил улакь пишкешна. Ахпа шадвилер эгечIна. Сегънедиз «Голос»-да тафаватлу хъайи лезги руш Карина Исмаилова экъечIна. Ада лезги ва къецепатан чIаларалди манияр тамарна. Мегъемед Аликберова, Пьер Айджоди чпин усудвал къалурна. Гъа са вахтунда эпосдин суварин программадик спортдин акъажунар, гъавадин пагъливанар симинал кьутъунай ва маса хилерай сегънеяр квай. Эпосдин суварин сергъятар

къвердавай гегъенш жезва ва иштиракчийрин къадарни артух жезва. Санлай къачурла, эпосдин сувар шад гъалара кьиле фена. Суварик «Докъузпара район» МО-дин Кьилин везифаяр вахтуналди

тамарзавай А.М.Алискерова ва маса тешкилатрин руководителри иштиракна.

Вадим АГЪАМУРАДОВ

Шииратдин лепедаллаз Яратмишзавайбурун гуьруьш

Гъар йисуз Ахцегъа кьиле физвай «Шарвили» эпосдин суваричи халкъ агудзава. Шарвилидин суварин йикъан экуьнахь Ахцегърин хуьруьн ктабханада эдебиятдин «Марвар» ва «Булах» кIватIалрин сергъятра аваз яратмишзавайбурун гуьруьш кьиле фена. Къейд ийин, «Марвар» кIватIал Бакуда акъатзавай медениятдин «Алам» журналдин кьиле авайбуру адан са хел хъиз 2013-йисуз арадал гъана. Яратмишзавай

ксарикай ибарат тир «Булах» кIватIалдикай рахайтIа, ам тешкилайдалай инихь са йис тамам хъанва. И кIватIалрин иштиракчийрикай гзафбур, чеб яшамин жезвай чкадила аслу тушиз, сифтедай интернетдин алакьадин кумекдалди таниш хъанвайбур я. Кьилди къачуртIа, иштиракчийрин жигъетдай эдебиятдин кIватIалрин «география» лап гегъенши я: иник Санкт-Петербургда, Голландия уьлкведа,

Бакуда, Махачкъалада, Дербентда ва маса шегьерра, районрани хуьрера яшамин жезвай, хайи чIалал яратмишзавай векилар акатзава.

Мярекат Азербайжан республикадай атанвай «Марвар» эдебиятдин кIватIалдин регъбер Эйваз Гуьлалиева ва «Булах» эдебиятдин кIватIалдин регъбер Гуьзеля Гъасановади санал шииратдин лепедаллаз кьиле тухвана. ГъакIни иштиракчийбурун арада «Лезги газетдин» политикадин отделдин редактор, алай аямдин тIвар-ван авай писатель ва публицист Нариман Ибрагъимов, «Алам» журналдин кьилин редактор, журналист Камран Къурбаналиев, шаирар тир Сейфудин Шагъпазов, Дильмира Ашурбегова, Владик Батманов, Гульфия Пиругъланова, и царарин автор ва масабур авай.

Нубатдин гуьруьш яратмишзавай амадагри эсеррин гъакьиндай чпин арада веревирлер ийидай, цийи шиирар кIелдай,

кысаяр ахъайдай, идал къведалди хъайи гуьруьшдилай инихъ теснифай эсеррин ва акъудай ктабрин гъакъиндай гъахъ-гъисаб ийидай, «Шарвилидин» суварикай фикирар лугъудай мярекатдиз элкъвена.

«Булахдин чешмедал» ктабдилай ам туькьурайбур тир Нариман Ибрагъимовани Гуьзеля Гъасановади ихтилатна. Нариман Ибрагъимова алай девирдин лезги эдебиятдилай, яратмишунрал машгъл ксарал акъалтзавай четинвилерикай, гележегдин фикиррикай, «Булахдин» макъсадрикай ихтилатна. Г. Гъасановади вичин эсеррилай гъейри, чпиз нубатдин и мярекатда иштиракдай мумкинвал тахъанвай, амма ктабда эсерар гъатнавай «Булахдин» бязи векилрин шиирарни клелна.

Иштиракчийрин ихтилатрай къатлайвал, шииратдани гъикаятда

чпин къелемар сифте яз ахтармишзавай жегъилар патал ихътин къватлалар халисан мектебрис элкъвезва.

- «Къенин юкьуз чахъ кхъизвай жегъилар аватла, чи эдебиятдихъ пакагъан югъни ава. Гъавилай жегъилриз рехъ гун, абуруз майданар ахъаюн герек я. Чахъ милли газетар, журналар, эдебиятдин къватлалар мадни пара хъурай», - лагъана «Марвар» альманах туькьурайди тир шаир Э.Гуьзалиева.

Гъа ихътин макъсадалди, Э.Гуьзалиева къейд авурвал, «Алам» журналдин «Марвар-1» альманахда пешекар шаирринни писателрин эсеррилай гъейри, гъафни-гъаф яратмишзавай жегъилриз майданар ахъайнава. Ана 30-далайни гъаф жегъилрин эсерар гъатнава.

Мярекатдал шаирар тир Сейфудин Шагъпазова, Дильмира

Ашурбеговади, Гульфия Пиругълановади, Владик Батманова чпин цийи шиирар клелна.

«Марвар» эдебиятдин къватлалдин ва «Алам» журналдин патай Эйваз Гуьзалиевани Камран Къурбаналиева иштиракчийриз «Марвар-1» альманах ва «Алам» журналдин эхиримжи нумра пишкешна. «Булах» эдебиятдин къватлалдин патай Гуьзеля Гъасановади вири иштиракчийриз «Булахдин чешмедал» твар алай ктаб ва маса пишкешар гана. Къейд ийин, «Мавел» чапханада акъатнавай и ктабда 15 автордин эсерриз дувъня акунва. Гележегда къилиз акъудун патал абурухъ мадни экуь ва хъсан ниятар ава. Къуй абуру къилизни акъатрай!

Гуьруьш метлеблуди ва маракълуди хъана.

Кургуьли ФЕРЗАЛИЕВ

Халкъдин сивин яратмишунрин геле...

(Фольклорист Агъалар Гъажиеван 110 йисаз талукъ яз)

Лезгийрин бажарагълу фольклорист, шаир, таржумачи ва манидар Агъалар Гъажиев виликан Самур округдин (гилан Ахцегъ район, - Ш.Ш.) Хуьруьгрин хуьре лежбер ва жерягъ Агъмедан хизанда 1907- йисуз дидедиз хъана. Хци зигъин, къатлунар авай, зирек Агъаларан аял вахтар хайи хуьре къиле фенай. Бубади ам сифте хуьруьн медресадиз ва гуьгъуьнлай, цийи властди Хуьруьга пуд классдилай ибарат школа ахъайла, гъаниз клелиз ракъурнай. Хуьре хъсан клелай, чирвилерал рикл алай Агъалар, Ахцегъа кесибрин аялар патал вад йисан мектеб –пансионат кардик кутурла, гъаниз къабулнай. Пансионат агалкъунрал акъалтларайдалай гуьгъуьниз Агъалараз, мектебдин директор хъайи Гъажиев Абдулмуталиба клел давамардай мумкинвал гузва. А. Гъажиеван биограф, журналист ва писатель Казим Казимова къейдзавайвал, жегъилгада мектеб акъалтларайла, Абдулмуталиб муаллимдин теклифдалди

Буйнакскдин педтехникумдин гъазурвилин отделениедик экеъзава. Ина лагъайтла, Агъалараз тарсар гузвай Алим-Паша Салаватова еке таъсир авуна. Вичиз араб члалакай хабар авай, туьрк члални хъсандиз чизвай Агъалара педтехникумдик экечлай са куьруь вахтунда къумукъ члални чирзава ва и члалди ада маниярни тамамариз хъана... Буйнакск шегъерда А-П.

Салаватован гуьзчивилик кваз ада неинки дерин чирвилер къачуна, ам гъакл дериндай литературадин къвалахдални машгъл хъана. Мадни ина Агъалар чи халкъдин машгъл алим ва ватанперес Гъажиебег Гъажиебовахъ галаз таниш хъанай. Чехи алимдихъ галаз хъайи суьгъбетри А. Гъажиеван умуьрда дерин гел тунай ва ада пешекар литераторвал авун къетнай.

Къад лагъай асирдин 20-йисарин эхирда А. Гъажиева клелзавай техникум урус члал элячлун себеб яз, ада Дербентдин педтехникумдиз перевод вахчуна. Ина Дагъустандин Къиблепатан меркез тир къадим Дербент шегъерда, ада шиирар яратмишиз башламишзава, манидарвал ва музыкантвал ийизва. Адан эсерар туьрк члал лезгийар патал тешкилай «Шура Дагъустан» газетдиз акъатзава. Гъа йисар А. Гъажиеванни Къияс Межидован дуствилин алакъаяр арадал къевезва.

Абур Гъажибег Гъажибегован ташшуругьдалди 1929- йисуз СтИал Сулейманаз Агъа СтИалда мугьман хъанай. Чехи шаирдивай абур ала вичин чIалар ва гьакIни халкъдин сивин яратмишунар кхъанай. 1930-йисуз Дербентдин педтехникум куьтягьайдаллай кьулухь Агъалар Гъажиев Табасаран райондиз кIвалахал ракъурнай. Ада Мегърагъа ва маса хуьрерин мектебра муаллимвал ийизва. Ина Агъалар табасаранрин жегьил шаир ва педагог Багъаудин Митаровахь галаз таниш жезва. Адани муаллимвиле кIвалахзавай. Илгъамдикай пай ганвай кьве жегьилдин алакъяр мягькем дуствилез элкьезва. Агъалар 1932-йисуз Бакудин В.И. Ленинан тIварунихь галай пединститутдин филологиядин факультетдиз гьахъна. А. Гъажиева пединститутда кIелай йисарикай Бакуда Генжеви Низамидин тIварунихь галай Илимдинни ахтамишунрин институтда кIвалахай алим Мевлуьд Ярагьмедова икI кхъизва: «Зун Азгосуниверситетдин кафедрдин заведиш, профессор Акпер Агъаевахь галаз гуьруьшмиш хъана. Сугьбетдай малум хъайивал, адани Агъалар Гъажиева 1932-1937-йисара пединститутда санал, са группала филологиядин факультетда кIелнай... Агъалар профессор Чабанзадедин (машгур тюрколог) рикI алай студентрикай сад тир. Ам гьакI институтдин вири муаллимризни кIандай...» 1937-йисуз агалкъунралди институт куьтягъай Агъалар гъана аспирантурада тун кьарардиз къачунай. Им са кафедрадин ваь, вири институтдин Илимдин Советдин кьарар тир. Анжах а йис пис атана.. Агъаларан рикI алай муаллимар «Халкъдин душманар» хъана лагъана, сад –садан гуьгьуьналлаз къазаматриз гадарна. Чабанзаде кьурдалай гуьгьуьниз адан рикI алай ученик бажагъат секин тадай. Агъалар Гъажиева са куьруь вахтунда Бакудин мектебда кIвалахна, гуьгьуьнлай ам Дагъустандиз хтана. Жегьил литератор Махачкаладиз хтай вахтарикай ам мукьубай чидай Дагъустандин халкъдин шаир МутIалиб Митарова икI рикIел хкизва: «Лезги яратмишдай интеллигенциядин сифте

векилрикай сифте чубарук тир Агъаларан тIвар кьурла, зи вилерикай юкьван буйдин, ачух еке пел, гьамиша жанлу цIару вилер авай милайим жегьил кас каразава. Чи сифте танишвал ажийиб гьалда кьиле фена. За техникумда кIелзавай ва стха Багъаудиныхь галаз чун Махачкаладин Маркован куьчедин 16- нумрадин 14- кIвале санал яшамиш жезва. Им 1938-йисан эхирда хъайи каря. Са сеферда йифиз чи рак са ни ятIани гатана. Йифенгеж вахтунда чна гуьзлемиш тавур мугьманди ракIарихъай кIеви сесиналди гьарайзавай: «Зун ксун тавунвайла, куьн вучиз ксанвайди я?» Багъаудина рак ачух авурла, кIвализ икьван гагьда заз таниш тушир жегьил кас гьахъна. Ам акунмазни стхади йифен мугьман кьужахламишна. Лугьумир кьван, гьеле 1931-1932- йисара Табасаран райондин школайра кIвалахзавайла, абур мукьубай таниш тир. А йисара Багъаудина муаллимвиле кIвалахзавай...

Гьелбетда, зун адахь галаз таниш хьунал гзаф шад тир. Малум хъайивал, ада неинки лезги чIалал шиирар яратмишзавай, гьакI Агъалара вичин хуш сесиналди маниярни тамамарзавай... Виридалай важиблуди Агъалар гзаф мергьяматлу, чарадан дердиникай хабар къадай, ачух ва михьи рикI авай инсан тир». Дагъустанда А. Гъажиева республикадин меденият ва эдебият вилик тухунин карда сайвилелди иштиразава. Ада Дагъустандин писателрин Союзда аялрин ва жегьилрин литературадин секциядин регьбервалзава, республикадин Милли культурайрин институтда (гилан РАН-дин Дагъустандин илимдин центрдин – чIаланни эдебиятдин институт) илимдин кьуллугъчивиле кIвалахзава. Ада Къияс Межидовахь галаз санал институтди тешкилай экспедицийра иштиракзава, яргал лезги хуьрера кьекъезва, чи халкъдин сивин яратмишунар: мисалар, мискIалар, манияр, бендер, махар, кьаравилияр кIватIзава. Вичи кIватIай ва институтдин гьилин кхьинрин фондунай къачур сивин яратмишунар бинед а эцигна, А. Гъажиева чи тарихда сифте яз чи халкъдин мецин эсерар авай «Лезгийрин фольклор» тIвар алай,

къени куьгъне тахъанвай тамам ктаб туькIуьрна. Гъайиф хьи, ктаб чапдай акъатна акун адаз къисмет хъанач. Ам армиядиз фейидалай гуьгьуьниз, 1941- йисан эхирра ктаб акъатнай. Ватадин Чехи дяведилай вилик квай йисара Агъалар Гъажиева таржумачивални ийизвай. ИкI ада А.С. Пушкинан, М.Ю. Лермонтован, Генжеви Низамидин, К. Хетагурован эсерар лезги, СтИал Сулейманан бур азербайджан чIалариз еке уstadвилелди таржума авунай. Гитлеран чапхунчийри чи Ватадал вегъейла, А. Гъажиева Рутул райондин Шиназрин хуьре школадин директорвиле кIвалахзавай. Са юкьуз Агъалар бейхабардиз хайи хуьруьз ахкъатнай. Ам вахаз ва амай мукьва- кьилийриз фронтдиз гуьгьуллудаказ физ гьазур хъанвайвилей, сагърай лугьуз, хтанвади тир. Вичин рикI алай вахаз дяведиз фидайла, ада икI лагъанай:

**Хтанва зун шадкаказ,
Гъатзава зун рекъе, вах.
Тазва за вун садкаказ,
Ватан ава кIеве, вах.**

Жегьил литератор мехьер-межлисни агакь тавуна, 1943- йисан 13- сентябрдиз Смоленский областдин Пречистенский районда Ватан патал кьиле феи женгера халисан кьегьал хъиз кечмиш хъана. Агъалар Гъажиеван тамам ирс чав агакьнавач. Гьелелиг малумбур ада фольклорист ва писатель А.Ф. Назаревичахь галаз санал туькIуьрай «Лезгийрин фольклор» (1941- йис) - чи халкъдин сивин яратмишунрин кIватIал, Генжеви Низамидин «Хъягъай чIалар» (1940-й.) таржумайрин ктаб ва «Гитлеран хам за хIунда» гьикаядай са чIук я. Адан туьрк чIалал кхъенвай шиирар лезги чIалаз перевод авунвач. Вичин вахав «аманат яз тур» кхьинар авай дафтарар гел галачиз квахънава. Амма Агъаллар Гъажиева яратмишай «Лезгийрин фольклор» къенин юкьузни, са чIавузни къимет агъуз ават тийидай жавагьиррин кIватI я. Ам лезги эдебиятдин чин, паспорт хъиз я.

Шагьбала ШАГЪБАЛАЕВ

«Дагъларин накъвар»

Лезги эдебиятдал къару инсанриз шаир Бренбег Абдуллаеван твар фадлай таниш я. Адан шиирар Докъузпара райондин «Эренлардин сес», «Лезги газет» газетриз, «Самур» журналдиз мукъвал-мукъвал акъатзава. Адан гзаф шиирар манийриз элкьвенва.

Абдуллаев Бренбег Шевкетович 1961-йисан 14-февралдиз Докъузпара райондин Мискискарин хуьре дидедиз хъана. Ада хуьруьн юкьван мектеб ва Дагъустандин медениятдин коллежд куьтыгъна. Советрин яракълу къушунрин жергейра къушлугъна хтайдалай къулухъ, 1985-йисалай хуьруьн Медениятдин квалдин директорвиле квалахзава. Райондин сергъятра кыле физвай медениятдин мярекатар

устанвилелди кыле тухузва. Ам къени инсан хъиз, жегьилар патал хъсан насыгъатчини я.

Б. Абдуллаева жегьил чвалай ватандикай, тлебиатдикай, муьгъуьббатдикай шиирар кхъиз хъана. Икъван чвалади адан «Зи риклин рехъ» твар алай сад лагъай ктаб чапдай акъатнай. И мукъвара Махачкъалада вад виш экземплярдин къадарла аваз чапдай акъатнавай адан «Дагъларин накъвар» твар алай къвед лагъай ктабни шиирин кватлал я.

«Дагъларин накъвар» ктабдин редактор Зульфихъар Къафланова икI кхъизва: «Къежеллайди йиф яз хъайитла, адан (Б.Абдуллаеван – К.Ф.) шиирри квес экв гуда, къуьд яз хъайитла – чим».

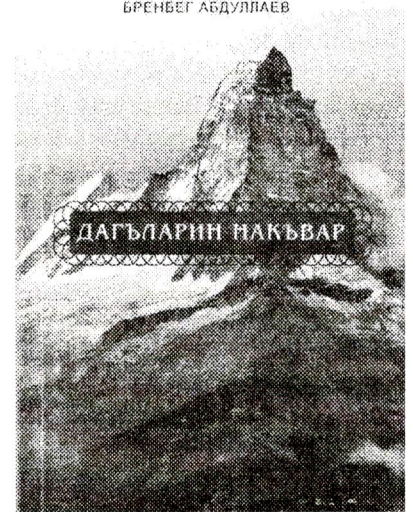
Гъакъикъатдани, адан шиирар чпихъ метлеб авайбур, клелчидив верервирдер ийиз тадайбур ва чпикай нагъисат хкудиз жадайбур я. И гафарихъ инанмиш хъун паталди шаирдин «Багъа затлар» шиирдин са бендиниз фикир гун:

**«Вилиз таквар сувабрилай,
Гъуьрмет авун вафа я, дуст.
Эхиратдин азабрилай,
Авам хъунухъ жафа я, дуст».**

«Къелемдин дустариз»
шиирда икI кхъизва:

**«Лагъ, кхъизвай шиирдин
цар,
Вучиз икъван яван хъурай,
Фагъум-фикир хъайила дар,**

БРЕНБЕГ АБДУЛЛАЕВ

Буш гафарихъ вуч ван хъурай!?»

Шаирдин эсерра зал адетдин клелчидиз таниш тушир гафарни гьалтна: *къуьзъ-муьзъ, аруда, эбре, чинебалух, инсанлук, къиретсуз, пайсар, захават...*

Ихътин гафарикай менфят къачуналди, зи фикирдалди, ада устанвилелди чал вичиз кланивал «къуьгъурзава». Им илгъамдардин лап хъсан терефрикай сад я лагъайтла, бажагъат зун гьалатI жада.

Б.Абдуллаеван цийи ктабдиз къуй клелчийри чпи къиметни гурай, адакай лезетни хкудрай.

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Пайгъамбардин ﷺ медицина

Вирт: чIижерин патай дарман

БицIи гъашаратдин патай Аллагъди чаз ганвай вирт гъикъван важиблу ятIа чаз чизва жал?

Пак тир Къуръандин «Ан-Нагъль» («ЧIиж») сурадин 68-69-аятра Аллагъди лагъанва (мана): «Я Мугъаммад, ви Аллагъди чIижрез рекъе тунва, ада дагъда, тарара ва инсанри абур патал авунвай куьнуьйра кIвал авуна вич патал

хуьдайвал. Ахпа вуна вири емипар дадмиша ва неъ, Аллагъди вун патал регъятарнавай Адан рекъерай вач. ЧIижерин рифунрай гъар жуьре рангарин жими (хъвадай) затI акъатзава – ам инсанар патал дарман я».

Пайгъамбардин, салам ва хийир-дуьа хъурай адаз Аллагъдин патай, гъадисда лугъузва: «Пуд

шейина сагъламвилини къуват ава: виртIеда, зилиди къацI гайи чкада (иви къачун) ва хижамата» (аль-Бухари).

ВиртIеди тIуьн цIурурдай система михъзава, лекъинин, дуркIунрин ва цваридин кIвалин

к'валах хъсанариз тазва, иви къекъуьнин г'ал хъсанарзава.

Вирт Мугъаммад Пайгъамбарди, салам ва хийир-дуьа хъурай адаз Аллагъдин патай, хъиз, чими цихъ галаз какадарна ич'ли рик'елай хъвайит'а хъсан я.

Са бязи мусурманрин алимри вирт'един хийирлувиликай ихътин гафар лагъана: «Вирт'еди ратарай чиркинар акъудзава. Хуквадин ч'ич' ми хъзава ва са къадар адаз чим акъудзава. Хуквадинни ратарин система мягкемарзава. Уьгъуьяр ийидайла куьмекзава. Вирт – им т'уьн, хъвадай зат', ширинвал ва гъа са вахтунда дарманни я...».

Глюкоза ва фруктоза хътин шекеррихъ галаз санал вирт'едик генани калий, магний, кальций, натрий, хлор, сера, ракъ ва фосфор хътин са жерге минералар ква.

Вичин нектардин ва маядин руквадин (*пльацадин*) еридин аслувилиз килична, вирт'едик В₁, В₂, С, В₆, В₅ ва В₃ витаминар, мадни са т'имил цур, йод ва цинк ква.

Абурулай башкъа яз, вирт'едик са бязи гормонар ква. Аллагъди Къуръанда лугъузвайвал, вирт – им инсанар патал дарман я. А илимдин факт Китайда, 1993-йисан 20-26-сентябрдин йикъара, ч'Ижерхъанвилини жигъетдай Виридуьньядин Конференциядал к'ват' хъйи алимри тести къарна.

Американви алимри къейд авурвал, вирт'еди, маядин руквади, прополисди ва маточный нек'еди гзаф азарар сагъарзава.

Румынви духтурди къейд авурвал, катаракта (вилин азар) авай 2094 пациентдикай 2002-даз

«Пуд шейина сарълемвилини къуват нег' вирт'еда, зилиди ич'и гайи ч'еда (иви ч'еда) ва ч'ижмада» (Ибн Баттари).

Вирт - Пайгъамбардин Сунна

вирт'едикай куьмек хъана, тамавилелди дири хъхъана.

Конференциядал генани Польшадин алимри хабар гайивал, ч'Ижрен мумади бубасил, хамун азарар, гинекологиядин азарар ва гзаф масабур сагъариз куьмекзава.

Илимдин рекъяй вилик фенвай гъукуматра, ч'Ижерхъанвили ва вирт'един продуктри ахтармишунин цийи рехъ ачухнава.

Вирт'един амай хийирлу ерийрикай агъадихъ лагъанва: беденда фад ц'урур жезва, дурк'унрин ва ратарин к'валах хъсанарзава, вичик калорияр т'имил кват'ани, анжах гзаф энергия гузва ва бедендал къадардилай артух як гъизвач, ивидин клеткаяр арадал гъуниз ва ам ми хъиз куьмек гузва, ивидин къекъуьн къайдала туниз хъсан таъсирзава.

- Дамаррин азаррикай ва атеросклероздикай хуьзва;

- Бактерийриз акси къуват ава;

- Вирт'едихъ галаз тухвай ахтармишунри къалурайвал, цихъ галаз какадарайла, бактерияр тергдай адан къуват къве сеферда артух жезва.

Цийиз хайи ч'Ижериз колонияда, абурухъ гелкъуьнин жавабдарвал хиве авай ч'Ижери, яд какадарнавай вирт гузвай вакъиа гуьзлемишиз гзаф итижлу я, налугъуди, абуруз вирт'един а гъалдикай хабар ава.

- Ч'Ижрен нек – им куьнуьдин къене к'валахзавай ч'Ижре арадал гъизвай шей я. Адак шекерар, протеинар, гъерияр ва гзаф витаминар ква. Ам бедендик квай шейэр бес тахъайла ва къуватсуз хъайила ишлемишзава.

Али-гъажи ЭМИРСУЛТАНОВ

Насигъатдин къисаяр

Фагъумлу балугъчи

Хосроваз (Персиядин пачагъ) балугъ гзаф к'андай. Са сеферда ам вичин папахъ галаз вири дере хъсандиз аквадай къакъан чкадал ацукънай. И вахтунда са балугъчиди ч'ехи балугъ гъана ва Хосрован вилик эцигна. Хосроваз балугъ гзаф бегенмиш хъанвай ва ада балугъчидиз къуд агъзур гимишдин пул гун паталай буйругъ гана.

Балугъчи са т'имил къван анихъ фейила, папа Хосроваз лагъана:

- Ак' хъсан туш, вуна балугъчидиз къуд агъзур гимишдин пул вучиз гана? Адалай къулухъ вуна ви аскеррикай садаз акъван гайит'а, ада лугъуда: «Пачагъди балугъчидиз гъикъван гузват'а, зазни гъакъван гузва. Им эхиз тежер к'валах я».

- Вун гъахълу я. Анжах гайи

савкъат элкъвена вахчун, пачагъдиз гъич кутугай амал туш.

- Вуч ийидаг'а, ваз за лугъуда. Вуна исятда а балугъчидиз эвер це, ахпа адавай и балугъ дишиди яни, тахъайт'а эркекди, хабар яхъ. Эгер ада им «эркекди я» лагъайт'а, вуна

лагъ «чаз кІанзавайди дишиди тир», амма эгер ада им «дишиди я» лагъайтІа, вуна а чІавуз «чаз кІанзавайди эркекди тир» лагъ.

Хосрова гъа папа лагъайвал авуна. Ада балугъчидиз эвер хъувуна ва балугъ «эркекди яни, тахъайтІа дишиди» лагъана хабар куьна.

Балугъчиди лагъана:

- Я зи гъаким! И балугъ хунса (эркеквилин ва дишивилин лишанар къведни квайди) я.

Балугъчиди гайи жаваб акурла, Хосров хъуьрена ва генани адаз къуд агъзур гимишдин пул хгун буйругъ авуна. Балугъчиди пул къачуна ва вичин чантада хтуна. Къуьнел чанта вегъин хъувуна хъфиз гъазур хъанвай. И вахтунда гимишдин са пул чилел аватна. Балугъчиди къуьнелай чанта авудна

агъуз хъана аватай пул вахчуна. Хосрова ва адан папа балугъчи гуьзетзавай.

Папа Хосроваз лагъана:

- Килиг садра а инсандин алчахвиллиз. Адан чантада муьжуьд агъзур гимишдин пул ава, анжах ам акъван алчах жезва хъи, чилел аватай пул вахчуз гъалават жезва.

Хосроваз гъаф хъел атана. Ада вичин папаз «Вун гъахълу я!» лагъана ва балугъчидиз эвер хъувун паталай буйругъ гана. Балугъчи элкъвена хтайдалай къулухъ, пачагъди адаз лагъана:

- Вун вучтин инсан я? Ахътин къанихвал гъинай атанва? Са гимишдин пул патал алчах жезва.

Балугъчиди Хосроваз гуььрметдин лишан яз къил агъузна ва лагъана:

- За а гимишдин пулуниз чІехи

къимет гунин фикир аваз, ам чилелай хкажай кар авач. Пулуни са патал куь тІвар кхенва, муькуь патал куь шикил ала. Мумкин я, сада фикир тагана адал кІур элягъун. Ам лагъайтІа, гъакимдиз ва адан шикилдиз гуььрмет тавур мисал жеда. Гъа и кардикай заз кичІе хъанвай, гъавилляй, за а пул чилелай хкаж хъувуна.

Балугъчиди гайи жавабдал Хосров мягътел хъана амай ва ада балугъчидиз генани къуд агъзур гимишдин пул хгун буйругъна. Адалай къулухъ ада инсанриз чар кхъена, ана лагъанвай:

- Гъич садрани дишегълийриз муьтІуьгъ жемир! Ва гъич садрани абуру лагъай меслятар къилиз акъудмир!

Вуч цайтІа, гъам экъечІда

Са инсанди вичин патав лукІраз эверна ва тайин тир чкада къуьл цун эмирна. Амма адан лукІра мух пана. Магъсулар кІватІ хъийидай вахт атайла, чуьлдиз экъечІай иесидиз ана цанвайди мух тирди акуна. Ада вичин патав лукІраз эверна ва хъел аваз адаз гъарайна:

- Ина вуч хъанва, бес за ваз къуьл цун буйругъначирни?

ЛукІра жаваб гана:

- Къуьл экъечІда лагъана умуд кваз, за мух пана.

Амайдалайни гъаф ажугъди къунвай иесиди лагъана:

- Ахмакъ! Мух пана къуьл кІватІ хъувур сад хъайтІани, ваз акунани?

Адаз лукІра жаваб гана:

- Хъуй ман, Аллагъдиз муьтІуьгъ тушиз, Ада регъимдик кутадайлак, бес вучиз вун умудлу я? Ваз чизвачни бес, дуьньядин уьмуьр – им эхиратдин чуьл тирди?

ЛукІран гафари адан иесидиз гъаф таъсирна, ам вичин гъалатІрин гъавурда гъатна, ада туба авуна ва

вичин лукІраз азадвал гана.

Инсанди и дуьньяда вуч авуртІа, гъам адав эхиратда агакъда. Гъавилляй, эхират хъсанди хъун патал, инсанди вичин гъар са гаф ва амал, Къуръандихъ ва Пайгъамбардин, салам ва хийир-дуьа хъурай адаз Аллагъдин патай, Суннадихъ галаз къадайвал авун чарасуз я. ТахъайтІа, мух пана къуьл экъечІда лагъана умудлу хъанвай инсандин ва адан арада гъич са тафаватни жедач.

Гъазурайди: А. ЭМИРСУЛТАНОВ

Информация о проведении Министерством труда и социального развития Республики Дагестан независимой оценки качества оказания услуг организациями социального обслуживания

В соответствии со статьей 23.1 Федерального закона от 28.12.2013 г. № 442 «Об основах социального обслуживания граждан в РФ» (далее — Закон) независимая оценка качества оказания услуг организациями социального обслуживания является одной из форм общественного контроля и

проводится в целях предоставления получателям социальных услуг информации о качестве оказания услуг организациями социального обслуживания, а также в целях повышения качества их деятельности. Независимая оценка качества работы организаций, оказывающих социальные услуги,

предусматривает оценку условий оказания услуг по таким общим критериям, как: открытость и доступность информации об организации социального обслуживания; комфортность

условий предоставления социальных услуг и доступность их получения; время ожидания предоставления социальной услуги; доброжелательность, вежливость, компетентность работников организаций социального обслуживания; удовлетворенность качеством оказания услуг. При проведении независимой оценки качества услуг в сфере социального обслуживания используется общедоступная информация об организациях социального обслуживания населения Республики Дагестан, размещаемая также в форме открытых данных. В целях создания условий для организации проведения независимой оценки качества оказания услуг Минтрудом РД с участием общественных организаций сформирован общественный совет по проведению независимой оценки качества и утверждено положение о нем.

Указанным общественным советом: определен перечень организаций социального обслуживания населения Республики Дагестан, в отношении которых проводится независимая оценка; сформированы предложения для разработки технического задания для организации, которая осуществляет сбор, обобщение и анализ информации о качестве оказания услуг организациями социального обслуживания (далее — оператор).

Заключение государственного контракта на выполнение работ, оказание услуг по сбору, обобщению и анализу информации о качестве

оказания услуг организациями социального обслуживания осуществляется в соответствии с законодательством о контрактной системе в сфере закупок товаров, работ, услуг для обеспечения государственных нужд. Минтрудом РД по результатам заключения соответствующего контракта оформлено решение об определении оператора, ответственного за проведение независимой оценки качества - Дагестанской республиканской организации Общероссийской общественной организации «Всероссийское общество инвалидов».

По результатам работы, проведенной оператором, и представления в Минтруд РД соответствующей информации, будет сформирован рейтинг учреждений социального обслуживания, а также выработаны меры по совершенствованию деятельности указанных организаций, а лучшей организации будет вручен переходящий кубок Минтруда РД.

Информация о результатах независимой оценки организациями социального обслуживания будут размещены на официальном сайте Минтруда РД в сети «Интернет», а также на сайте ГМУ с обеспечением технической возможности выражения мнений получателями услуг и иными гражданами о качестве оказания этих услуг.

Управление социального обслуживания Минтруда РД

МАЛУМАТ!

Халкьдин яшайишдин гьалар клевера ва дарда твазвай, абурун игътияжриз дуьзгуйвилелди килиг тийизвай, закондин истемишунриз яб тагана чпин кваллахар ва кьуллугь идара ийизвай гьакимар гьукуматдин аппаратда гьеле кьери туш. Эгер са гьихьтин ятлани идарада куьн кимивилерал расалмиш жез, абуру пулар тлалабиз хьайитла, чаз газетдин работникриз хабар це. Чун куь тереф хуьн патал гьар са дуьшуьшда кьаришмиш жед ва чуру кваллахриз рехь тагунин карда гьахьвили даяхар яз аквазда. И мураддалди чна, вири улкведа хьиз, “горячая линия” кардик кутазва. Тлалабзава чаз чарар кхьин (кьуларни чугуна).

Чи редакция Тел: (8 269) 2-23-45

«ГОЛОС ЭРЕНЛАРА»

2001-йисан
ноябрдилай акъатзава

Тешкилайди:

Докъузпара райондин
администрация,
Дагъустан Республика

Учредитель:

Администрация Докъузпаринского
района, Республика Дагестан

Къилин редактор:

Э.А.ГЪАЖИБЕКОВ

Жавабдар секретарь:

А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Хусуи корреспондентар:

Ш.О. ШАГЪБАЛАЕВ
К.Н.ФЕРЗАЛИЕВ
В.С.АГЪАМУРАДОВ
З.Э. МЕДЖИДОВА

Корректор:

Ш. ШАГЪБАЛАЕВ

Верстка авурди:

А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Чандиз вахкай вахт: 14:00

Чапзавай вахт - 17:00

Тираж 1200

Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я. Макъалайрин делилрин дуьзвилини патахъай жеваб авторри чни гуда. Макъалайриз рецензия гувач ва абур элкьвена вахкузвач. Мадни, чпин макъалайра дегушвилер тунал, кьилер дегушарунал рази тушир мухбиривай чна абур редакциядиз ракъур тагун тлалабзава.

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере связи,
информационных технологий и
массовых коммуникаций по
Республике Дагестан

Регистрационный
номер ПИ №ТУ5 - 00256
от 14 июня 2013 г.

Редакциядин,
издательстводин ва
типографиядин адрес:

368750, Докъузпара
район, Усугъчай хуьр,
тел.8 (8269) 22-345
e-mail:
gadzhibekov77@mail.ru
Наш сайт: www.erenlar.ru